

Τα Μυστικά του Δάσους

Δραστηριότητες Προσέγγισης του Δάσους
για Παιδιά Προσχολικής & Πρώτης Σχολικής ηλικίας

Οδηγός του Εκπαιδευτικού

ΚΕΝΤΡΟ ΠΕΡΙΒΑΛΛΟΝΤΙΚΗΣ ΕΚΠΑΙΔΕΥΣΗΣ ΚΑΣΤΟΡΙΑΣ

ΥΠΟΥΡΓΕΙΟ ΠΑΙΔΕΙΑΣ ΔΙΑ ΒΙΟΥ ΜΑΘΗΣΗΣ &
ΘΡΗΣΚΕΥΜΑΤΩΝ
ΕΘΝΙΚΟ ΙΔΡΥΜΑ ΝΕΟΤΗΤΑΣ

ΚΕΝΤΡΟ ΠΕΡΙΒΑΛΛΟΝΤΙΚΗΣ ΕΚΠΑΙΔΕΥΣΗΣ ΚΑΣΤΟΡΙΑΣ

ΚΑΣΤΟΡΙΑ 2011

ISBN 978-960-89312-9-9

© copyright ΚΕΝΤΡΟ ΠΕΡΙΒΑΛΛΟΝΤΙΚΗΣ ΕΚΠΑΙΔΕΥΣΗΣ ΚΑΣΤΟΡΙΑΣ

Περιβαλλοντικό Πάρκο Δήμου Καστοριάς

52100, Καστοριά

Τηλ: 2467023069 Fax: 2467084750

e-mail:kpekast1@otenet.gr

URL: <http://www.kpe.gr>

<http://kpe-kastor.kas.sch.gr>

*Η παρούσα έκδοση αποτελεί έναν οδηγό δραστηριοτήτων
για την προσέγγιση του δασικού οικοσυστήματος.
Απευθύνεται σε παιδιά προσχολικής και πρώτης σχολικής
ηλικίας και στους εκπαιδευτικούς τους.*

Δημιουργήθηκε από τους εκπαιδευτικούς του ΚΠΕ Καστοριάς:

Δρ. Θ. Α. Μαρδίρη, *M.Ed.*, Βιολόγο – Περιβαλλοντολόγο,

Υπεύθυνο Λειτουργίας του ΚΠΕ

Μ. Γρηγορίου, *M.Sc.*, Βιολόγο

Α. Ατζέμη, Δασκάλα

Κ. Τζέρπο, Δάσκαλο

Α. Πισιώτη, Νηπιαγωγό

Α. Βασιλείου, Γεωλόγο – Γεωπόνο

Κ. Λιόλιου, Δασκάλα

ΠΕΡΙΕΧΟΜΕΝΑ

Εισαγωγή.....	9
----------------------	----------

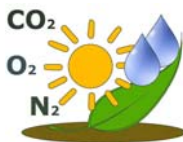
Ενότητα 1. Το δάσος είναι πλούσιο σε ήχους, χρώματα, υλικά, μυρωδιές...

1.1 Ήχοι στο δάσος.....	13
1.2 Περπατάμε, αγγίζουμε και γνωρίζουμε το δάσος.....	15
1.3 Ας παίξουμε στο δάσος.....	16
1.4 Τρίλιζα με υλικά του δάσους.....	18
1.5 Τι βρήκαμε στο δάσος.....	19
1.6 Χρώματα στο δάσος.....	20

Ενότητα 2. Στο δάσος υπάρχουν πολλά και διαφορετικά φυτά: δέντρα, θάμνοι, πόες, βρύα...

2.1 Δέντρα, θάμνοι, πόες.....	23
2.2 Αρωματικά φυτά του δάσους.....	26

Ενότητα 3. Βρήκαμε πολλά φυτά στο δάσος, αλλά και ήλιο, νερό, αέρα, έδαφος!

3.1 Γνωρίζουμε τα μέρη των φυτών.....	29
3.2 Ο ήλιος, το νερό, τα φυτά.....	30
3.3 Οι ρίζες στηρίζουν, απορροφούν νερό και θρεπτικά στοιχεία.....	32
3.4 Ρίζες, κλαδιά, φύλλα και ήλιος, νερό, αέρας, έδαφος.....	33
3.5 Βοηθάμε τα φύλλα να φτιάξουν την τροφή του φυτού παίζοντας....	35
3.6 Πώς δημιουργείται ένα νέο φυτό στο δάσος;.....	37
3.7 Τα φυτά ανταγωνίζονται για το φως, το νερό, τα θρεπτικά στοιχεία	41

Ενότητα 4. Το δάσος έχει και ζώα! Δεν μπορούμε να τα δούμε εύκολα. Όμως αφού υπάρχουν ο ήλιος, το νερό, το έδαφος, ο αέρας, τα φυτά, υπάρχουν και ζώα! Ας ψάξουμε...

- 4.1 Ανακαλύπτουμε ζώα στο δάσος μας.....45
- 4.2 Ποιος άλλος μένει εδώ;.....48
- 4.3 Ζω σε ένα δέντρο του δάσους - Ποιος είμαι;.....50
- 4.4 Κι εγώ ζω σε ένα δέντρο του δάσους.....52
- 4.5 Τι υπάρχει κάτω από τα παπούτσια μας στο δάσος;.....53
- 4.6 Τα ζώα του δάσους έχουν περίπου ίδιες ανάγκες με μας.....58
- 4.7 Σσος! Στο δάσος τη νύχτα όλοι κοιμούνται ή μήπως όχι.....60

Ενότητα 5. Το δάσος αλλάζει. Δεν είναι ίδιο όλες τις εποχές! Τα φυτά και τα ζώα προσαρμόζονται!

- 5.1 Παρατηρούμε τα φυτά του δάσους, είναι διαφορετικά σε κάθε εποχή.....65
- 5.2 Τα ζώα επίσης συμπεριφέρονται διαφορετικά σε κάθε εποχή.....68
- 5.3 Ο χειμώνας είναι μια δύσκολη εποχή. Κάνει κρύο και δεν υπάρχει άφθονη τροφή.....70
- 5.4 Τι άλλο κάνουν τα ζώα για να προστατευτούν;.....72

Ενότητα 6. Η αλεπού τρέφεται με το σκίουρο, ο σκίουρος τρέφεται με καρπούς βελανιδιάς, η βελανιδιά χρειάζεται τον ήλιο. Στο δάσος υπάρχουν σχέσεις!

- 6.1 Τροφικές αλυσίδες στο δάσος.....77
- 6.2 Ο «ιστός της ζωής» μέσα στο δάσος.....80

Ενότητα 7. Το δάσος συγκρατεί το νερό της βροχής και το έδαφος του το απορροφά σιγά - σιγά!

- 7.1 Όταν πέφτει η βροχή στο δάσος.....85

Ενότητα 8. Ο αέρας στο δάσος...

8.1 Τα δάση εμπλουτίζουν τον αέρα με οξυγόνο.....89

Ενότητα 9. Θέλω να ζωγραφίσω το δάσος! Θα χρειαστώ χαρτί, μολύβι και χρώματα! Θα χρειαστώ το...δάσος!

9.1 Τα υλικά αγαθά του δάσους για τον άνθρωπο.....93

Ενότητα 10. Ας ξαναθυμηθούμε τα μυστικά του δάσους!

10.1 Πάμε ξανά στο δάσος.....97
10.2 Γνωρίσαμε το δάσος. Τι μας άρεσε;.....98
10.3 Κι εμείς οι άνθρωποι απολαμβάνουμε το δάσος, όμως.....100
10.4 Δημιουργούμε μια ιστορία με τα «μυστικά του δάσους».....101

Λεξικό Όρων.....104
Βιβλιογραφία.....107

Εισαγωγή

Η επιλογή δασικών περιοχών για δραστηριότητες αναψυχής είναι ο συνήθης τρόπος άμεσης επαφής των μικρών παιδιών με το δασικό περιβάλλον. Οι αφηγήσεις παραμυθιών, οι εικόνες βιβλίων, παιδικών ταινιών και ντοκιμαντέρ, η ειδησεογραφία και το διαδίκτυο ξεδιπλώνουν επίσης στα μάτια και στη φαντασία τους τον κόσμο του δάσους. Έναν κόσμο που άλλοτε τους γοητεύει, άλλες φορές εμφανίζεται να απειλείται, ενώ τις περισσότερες φορές προβάλλεται απόμακρος και μυστηριώδης.

Η ζωή τους εξαρτάται από τα δασικά οικοσυστήματα. Η ζωή πολλών οργανισμών του πλανήτη συμπεριλαμβανομένων και των εφτά περίπου δισεκατομμυρίων ανθρώπων εξαρτάται άμεσα ή έμμεσα από τα δάση.

Ασφαλώς τα μικρά παιδιά (νηπιακής και πρώτης σχολικής ηλικίας) δεν είναι σε θέση να κατανοήσουν εναργώς τους λόγους που καθιστούν τα δασικά οικοσυστήματα εξαιρετικά σημαντικά για τη ζωή στον πλανήτη. Είναι συναρπαστική όμως για αυτά η επίσκεψη και το παιχνίδι σε ένα δάσος. Βρίσκουν ενδιαφέρουσα την παρατήρηση και την επαφή με τα στοιχεία που το αποτελούν. Είναι αποκαλυπτική η εξερεύνηση στο δάσος και η διερεύνηση των αμέτρητων «γιατί» και «πώς» που εκφράζουν. Είναι εφικτή μια αλλαγή «θέασης» του δάσους, από το δάσος – χώρο αναψυχής, στο δάσος που διατηρεί τη ζωή.

Οι παραπάνω εκτιμήσεις, στις οποίες οδηγηθήκαμε από τη συνεργασία μας με μικρά παιδιά στο πλαίσιο υλοποίησης προγράμματος Περιβαλλοντικής Εκπαίδευσης (Π.Ε.) για το δάσος, αποτέλεσαν το βασικό κίνητρο για τη δημιουργία του εκπαιδευτικού υλικού Π.Ε. «Τα Μυστικά του Δάσους». Μέρος αυτού του υλικού αποτελούν το παρόν τεύχος με τίτλο: «Δραστηριότητες Προσέγγισης του Δάσους» και τα φύλλα εργασίας που το συνοδεύουν.

Πρόκειται για ένα σύνολο προτάσεων που υποστηρίζεται από την άποψη ότι η προσωπική επαφή με το φυσικό κόσμο είναι πρωταρχικής σημασίας για τη δημιουργία ισχυρών αισθημάτων ενδιαφέροντος, για την αναγνώριση των αξιών του και την ευαισθητοποίηση του ανθρώπου σχετικά με τη διατήρησή του.

Απευθύνεται σε εκπαιδευτικούς παιδιών προσχολικής και πρώτης σχολικής ηλικίας αποβλέποντας στην υποστήριξη των εκπαιδευτικών σχεδιασμών τους. Ουσιαστικά όμως η δημιουργία του αφορά στα ίδια τα παιδιά με στόχους: α) την προσφορά ευκαιριών βιωματικής προσέγγισης του δάσους, β) την αναγνώριση των συστατικών στοιχείων του και κάποιων απλών σχέσεων μεταξύ αυτών και γ) την αποδοχή του δάσους ως «χώρου» που υποστηρίζει τη ζωή.

Τα περιεχόμενα του τεύχους χωρίζονται σε ενότητες. Οι τίτλοι των ενότητων αναδεικνύουν έμμεσα τις αποκαλύψεις που επιδιώκεται να μοιραστούν τα παιδιά συμμετέχοντας στις προτεινόμενες δραστηριότητες.

Σκεφτήκαμε αυτές τις αποκαλύψεις να τις παρουσιάσουμε συνολικά και μεταφορικά ως «Τα Μυστικά του Δάσους».

Αξιοποιώντας τη χαρισματική ευκολία ή και ανάγκη των μικρών παιδιών να δραπετεύουν στη στιγμή από το χώρο του πραγματικού και να μεταφέρονται σε φανταστικούς κόσμους, προτείνεται η προσέγγιση «των μυστικών του δάσους» να αποτελεί μια διαδικασία παρότρυνσης και διερεύνησης από κάποιον ήρωα παραμυθιού ή κάποιο ζώο του δάσους που συμπαθούν πολύ.

Οι προτεινόμενες δραστηριότητες περιλαμβάνουν διαφορετικές τεχνικές: αφήγηση, καταγισμό ιδεών, παρατήρηση, έρευνα, συζήτηση, παιχνίδι ρόλων, περιβαλλοντικό μονοπάτι, ελεύθερο παιχνίδι κ.ά., επιλογές που αποβλέπουν στην ενεργοποίηση των ψυχοσωματικών και νοητικών λειτουργιών των παιδιών.

Παρουσιάζονται ομαδοποιημένες με κριτήρια τη θεματική τους συνάφεια και τη βασική τους επιδίωξη που σημειώνεται στην αρχή κάθε υποενότητας. Με σαφή προσανατολισμό στην κατανόηση του κόσμου από τα παιδιά υποστηρίζουν τους στόχους της Προσχολικής Αγωγής και της Εκπαίδευσης για την Αειφόρο Ανάπτυξη όπως αυτοί αναφέρονται στο Διαθεματικό Ενιαίο Πλαίσιο Προγραμμάτων Σπουδών για το Νηπιαγωγείο, στο Πρόγραμμα Σχεδιασμού και Ανάπτυξης Διαθεματικών Δραστηριοτήτων Περιβαλλοντικής Εκπαίδευσης (ΥΠΕΠΘ –ΠΙ, 2003) και όπως αυτοί διαμορφώθηκαν μέχρι σήμερα από διεθνείς οργανισμούς (UNESCO, UNECE, NAAEE).

Αν και στις περισσότερες δραστηριότητες σημείο αναφοράς είναι τα ορεινά φυλλοβόλα δάση της χώρας, αυτό δεν εμποδίζει την πραγματοποίησή τους, με τις απαιτούμενες τροποποιήσεις, στα κατά τόπους δασικά περιβάλλοντα.

Ευελπιστούμε το τεύχος αυτό να εμπνεύσει και να υποστηρίξει τον εκπαιδευτικό στην υλοποίηση των σχεδιασμών του. Ευελπιστούμε επίσης ότι τα παιδιά «θα ψηλαφίσουν το δάσος με τα δαχτυλάκια τους», θα προσεγγίσουν εμπειρικά ποικίλες «αποχρώσεις» ζωής, θα «υποψιαστούν» για συνθέσεις, συνδέσεις και εξαρτήσεις και πιστεύουμε ότι οι εμπειρίες που θα αποκτηθούν θα συμβάλλουν στη γνώση και στην εκτίμηση για το φυσικό κόσμο.